

Bram med myror i brallorna

Bram är sju år och ser fram emot att börja första klass. Han älskar att lära sig nya saker och längtar efter att bli större och kunna ännu mer. Men skolstarten blir svårare än Bram tänkt sig – han och magistern kommer genast på kant med varandra, och springet i benen vill bara inte gå över. Till slut tvivlar Bram på att han är den snälla och duktiga kille han känner sig som.

Rek. för åk F-3

EN FILMHANDLEDNING AV MARIA KATERINE LARSSON

Handling

Bram är en sjuåring som redan kan läsa, skriva och använda sin kreativa fantasi på många sätt. Att ta reda på allt om världen och att lära sig nya saker är det bästa Bram vet. Han funderar på allt ifrån varför mjölken är vit till varför han finns. När det är dags att börja första klass har Bram stora förhoppningar att få lära sig massor av nya saker, såsom kinesiska och egyptiska bokstäver.

Men ingenting blir som Bram har hoppats. I skolan måste man sitta blick stilla och lyssna på magistern utan att säga emot. Att fråga om saker, ha spring i benen och

svårt att koncentrera sig är inte populärt hos magister Fisk. Han blir arg på Bram som gör så gott han kan men omöjligt lyckas få stopp på myrorna i benen. Magister Fisk tycker att han försöker allt – att skälla, att skicka ut Bram i korridoren, att prata med föräldrarna och rektorn. Men ingenting hjälper. Han och Bram kommer inte alls överens; Bram känner sig missförstådd och orättvist hårt behandlad, och magister Fisk tror att Bram inte vill skärpa sig och följa med i undervisningen.

Till slut vill Bram inte alls samarbeta. Han låtsas vara sjuk, rymmer från skolan och gör allt för att slippa un-

dan vad han upplever som en kravstyrd värld där han inte får plats. Brams föräldrar, som alltid stöttat honom och haft stort tålamod med hans upptåg och livliga lekar, blir alltmer desperata och försöker förändra hans beteende för att det ska gå bättre i skolan. Medan de bråkar om det bästa sättet att hantera sin son, blir Bram själv orolig att han inte är snäll utan bara orsakar problem för andra människor. När så magister Fisk efter en konflikt med Bram bryter benet får Brams skuld känslor än större proportioner.

Men magister Mark, som kommer till klassen som vikarie, är en yngre och mindre konservativ lärare. Han ser och förstår Brams behov både av bekräftelse och av alternativa strategier för att kunna hålla fokus på skolarbetet. Han inför korta, intensiva stunder i klassrummet då alla barn får dansa, hoppa och skrika indianskrik. När Bram behöver fler springpauser får han ta ett varv på skolgården eller hjälpa till att bära grejer mellan olika klassrum. Och i stället för att bli utkastad i korridoren får han en egen bänk längst fram vid svarta tavlan vänd med ryggen mot resten av klassen. Där får han sitta när det är friare övningar och han har svårt att fokusera på sitt eget arbete. Från denna bänk kan han inte störa någon annan, men blir heller inte utestängd från gemenskapen i klassrummet.

Med hjälp av magister Mark och klasskompisen Lise-lott, som hela tiden närmat sig Bram med nyfiken vänlighet och ett skratt, klarar Bram till slut av att säga förlåt till magister Fisk och förstå att de båda haft del i den upptrappade konflikt som lett till benbrottet. Bram kan nu också förlåta sig själv, för när han med magister Marks nya metoder klarar av att följa skolarbetet förstår han att han är lite spralligare än andra barn – men att

det är bra att vi alla är olika och att han duger precis som han är.

Att gå i skolan

Bram har verkligen längtat efter att börja första klass. Han kan redan ganska mycket, till exempel läsa, rita och skriva väldigt bra. Nu drömmer han om att lära sig svårare saker, att få veta hur allt i världen skapas och hänger ihop. ”I skolan får man lära sig riktiga saker”, säger han, och hoppas särskilt få lära sig kinesiska och egyptiska bokstäver.

- Vad trodde du att du skulle få lära dig innan du började skolan? Stämmer det med vad du faktiskt lär dig? Vad tror du Bram menar med ”riktiga” saker? Vad tycker du att man ska lära sig i skolan mer än att läsa, skriva och räkna?

När allt blir för svårt för Bram vill han helst inte gå i skolan alls. Men han förstår att man måste. Rektorn och Brams föräldrar pratar om att Bram kanske borde gå i en annan skola, en specialskola där man inte är så många barn i klassen. De tror att Bram får lättare att koncentrera sig då. ”Måste man gå i skolan?” undrar Bram.

Enligt FN:s konvention om barns rättigheter har alla barn rätt till skola och grundläggande utbildning. Att gå i skolan är alltså en rättighet, och även om den ska gälla för alla så är det inte så i verkligheten. I vissa länder får till exempel flickor knappt gå i skolan och en del barn är så fattiga att de inte kan gå i skolan utan i stället måste jobba och tjäna pengar till sin familj.

- Varför ska man gå i skolan? I vilka delar av världen får många barn inte gå i skolan så mycket? Tror du att de tycker det är skönt att slippa? Vad tror du händer med barn som inte går i skolan när de blir vuxna?

Bram kallar det för ”skolsjuka” – när skolan gör en sjuk. Vi kan se att Bram inte har feber eller snuva, inte heller är han magsjuk. Med ”skolsjuka” menar han antagligen något annat, kanske att han känner sig stressad och får ont i magen för att han inte trivs i skolan.

- Varför känner sig Bram sjuk när han är i skolan, tror du? Vilka saker tror du han tycker är bra med skolan?

Bram får prova på två olika lärare. Först har han magister Fisk, som är sträng och inte förstår Bram. Han tror att Bram är ointresserad och inte vill lära sig och när Bram förklarar att han inte kan bestämma över sina spralliga ben att vara stilla så blir magister Fisk bara arg.

Sedan kommer magister Mark som har egna idéer om hur Bram ska bli av med springet i benen. Han ser till att Bram får göra av med energi mellan stunder av koncentration, och bemöter honom med tålmod och vänlighet.

- Hur är magister Fisk som lärare? Hur är magister Mark? På vilka sätt är de olika? Vem skulle du helst vilja ha som lärare?
- Hur tycker du att en bra lärare ska vara?

”Magistern är alltid arg. Han säger aldrig nåt snällt”, säger Bram om magister Fisk. Magistern blir arg väldigt fort och har inget tålmod alls med Bram. När Bram faktiskt kan något eller visar intresse för undervisningen, blir han snabbt tillrättvisad för att han inte räckt upp handen eller för att han inte jobbar tyst.

- Tycker du att magister Fisk är för sträng mot Bram? Varför/varför inte?
- Hur tror du Bram känner sig när han blir utskickad från klassrummet, eller när magister Fisk skäller på honom inför hela klassen? Tycker du att det är rätt sätt att hantera busiga barn på? Ska man straffas även om man gör sitt bästa för att lyda?

- Vad hade magister Fisk kunnat göra annorlunda? Vad hade Bram kunnat göra annorlunda? Varför blir de egentligen osams? Vems fel är det att magister Fisk bryter benet? Är det någons fel?

Familj och kompisar

Brams föräldrar är vana vid hans upptåg och det kaos som ibland uppstår när han leker och busar. Hans mamma har ett stort tålmod med hans oförsiktiga framfart i hemmet, och blir aldrig arg på honom när han råkar ha sönder ett glas eller vältat ned någonting. Hon ser och förstår att han inte gör det med flit.

- Hur är Brams mamma? Hur är hans pappa? Är de bra föräldrar? Varför/varför inte? Hur är en bra mamma eller pappa? Hur är Brams lillasyster Kim? Tycker ni att Bram är en bra bror? Varför/varför inte?

I skolan får Bram en kompis som heter Liselott. Hon letar upp Bram när han rymmer från skolan och gömmer sig, hon pratar med honom om det som händer i skolan och hon hjälper honom att dra ut en lös tand som irriterar i munnen.

- Är Liselott en bra kompis, tycker du? Hur är hon? På vilket sätt visar hon att hon bryr sig om Bram?

När de vuxna inte lyssnar och förstår

Brams föräldrar blir osams om hur Bram bäst ska behandlas och lära sig att ta det lugnt. Bram känner att det är hans fel att de bråkar och oroar sig för att de ska skiljas. Om familjen går sönder är det hans fel, tycker han.

- Hur känns det när ens föräldrar bråkar? Vad brukar du göra för att bli glad igen?
- Det är aldrig barns fel att vuxna bli arga på varandra – ändå tror Bram att han bär skulden. Varför tror han det? Är det för att han känner sig skyldig till att magister Fisk brutit benet? Eller för att han plötsligt känner sig som en bråkstake i stället för en busunge? Vad är det för skillnad?

I konflikterna i skolan försöker mamman stötta Bram – hon står på hans sida och menar att magister Fisk måste försöka förstå Bram och hans behov. Hon framhåller att Bram älskar att lära sig och att han med rätt stöd visst kan bli en duktig skolelev. Men det är svårt att stå på sig när alla andra vuxna menar att Bram måste ändra på sig. Magister Fisk kommer på hembesök för allvarliga samtal, rektorn rekommenderar byte till annan skola och föräldrarna försöker med hjälp av poängsystem hemma få Brams uppförande att bli bättre. ”Att mamma inte förstår mig längre – det är inte bra”, säger Bram.

- Hur känns det när man inte blir förstådd? Vilka saker är vuxna dåliga på att förstå? Vad tycker du att de vuxna skulle göra för att försöka förstå Bram bättre?
- Varför berättar inte Bram hemma vad som händer i skolan och hur han upplever det? Tror du han är rädd för att göra sina föräldrar besvikna eller arga? Hur tror du det känns för Bram när de vuxna pratar om honom och han smyglyssnar i trappan eller utanför dörren? Hur känns det när vuxna bestämmer och pratar om en utan att man får vara med och själv säga vad man tycker?

I fantasins land

Ofta ser vi tydligt i filmen när Bram fantiserar – en hel del animationer, specialljud och andra effekter visar hur

det ser ut i Brams huvud när hans fantasi tar överhanden. När Bram tycker att verkligheten är tråkig så fantiserar han i stället, och glömmer att lyssna.

- Filmen har en estetisk blandteknik, vilket betyder att man använder olika sorters sätt att berätta med bilder. Beskriv vilka olika sorters bilder du kommer ihåg från filmen! Tycker du att det är roligt/konstigt/överkligt med sådan här blandteknik?
- Hur ser dina fantasier ut? Har de speciella färger eller ljud? Rita, skriv eller berätta för varandra!
- När Bram ska lära sig om tigern i skolan tycker han att han redan vet allt, och börjar i stället fundera på korsningar mellan tigrar och lejon. En lejonmamma och en tigerpappa kan få en unge som heter liger, och en tigmamma och en lejonpappas unge heter tigon. Rita hur du tror att ligern och tigonerna ser ut! Be sedan en vuxen hjälpa er att ta reda på mer om djuren och hitta bilder på dem.
- Också verkligheten är spännande och färgstark för Bram. Han samlar på roliga ord och bra uppfinningar i klipp-och-klistra-böcker. Gör din egen bok om dina tio favoritsaker! Rita, skriv, klipp och klistra och visa sedan upp för varandra.

- Varför lyssnar Bram på sin mamma och på magister Mark? Vad gör de som magister Fisk inte klarar?

Att vara "annorlunda"

När Bram börjar skolan blir det något av en identitetskris för honom. Han har svårt att koncentrera sig och fokusera sin energi på samma sätt som de andra barnen. De vuxna blir alltmer bekymrade över Bram, som snart känner sig som ett problem för omgivningen och börjar tro att han är elak och bråkig, fast han känner sig snäll och glad.

Bram hör och ser saker som andra missar, till exempel blir det rytmiska skullrandet av bestick vid middagsbordet till musik för honom, och han drömmer sig bort i solstrålarnas ljusspel i fönstren. Han har en livlig fantasi som tar honom med på resor och iväg i svindlande tankebanor.

- Finns det något som kan vara bra med att ha så livlig fantasi som Bram? Tror du till exempel att hans fantasi kan leda till bra idéer och uppfinningar? Vilka andra situationer finns det när man har användning för mycket fantasi – som barn och som vuxen? Tror du man behöver fantasi för att skriva en bok eller göra en film? För att bygga hus?
- När kan det vara bra att ha så mycket energi och ork som Bram har?

Brams mamma säger att Bram är "hyper". Hon menar hyperaktiv, att Bram helt enkelt har myror i brallorna hela tiden och därför får svårt att koncentrera sig på en sak i taget, särskilt om han måste sitta stilla en längre stund. Bram vill inte bråka eller ställa till med röra, men han glömmer hela tiden att behärska sig. "Jag kan inte stänga av mina tankar", säger han.

- Kan man stänga av sina tankar? Hur gör man då?
- Tänker gör vi nästan hela tiden, ibland utan att vi märker det. Men man måste inte alltid genast göra

det man tänker. Om man sitter i skolan och måste koncentrera sig men får en jättebra idé, kommer på något man vill göra eller ta reda på – hur kan man göra för att "spara" sin tanke till senare?

Bram förstår att han inte är som de flesta andra barn, att han har mer spring i benen och fler tankar i huvudet att hålla reda på än sina klasskamrater. Magister Fisk menar att Bram måste lära sig att anpassa sig, trots att Bram inte själv kan hjälpa att hans ben och tankar hela tiden vill springa ifrån honom.

- Att anpassa sig betyder att förändra sig så att man passar in. Ska man göra det, tycker du? Varför kan det vara bra att passa in i omgivningen? När är det inte bra?

När magister Mark kommer till klassen visar det sig att Bram inte behöver ändra så mycket på sig – med små förändringar från lärarens och skolans sida kan hans energi utnyttjas och små knep som en egen reservbank i en lugn del av klassrummet hjälper honom att fokusera. Bram förstår till slut att vi alla är olika som människor och att det är bra. Man behöver inte vara som andra för att vara en bra människa.

- Hur tror det skulle vara om alla var likadana, tyckte likadant och gjorde allt på samma sätt? Vad skulle vara bra och dåligt med det? Hur gör vi för att alla ska känna sig välkomna och lika omtyckta precis som de är?

Läs & titta vidare

- Kortfilmen *Annas bästa kompis* (Maria Bolme 2006, Filmlance, DVD-distribution Folkets Bio) handlar också om att ha andra behov i skolan än resten av klassen.
- Filmen *Elina – som om jag inte fanns* (Klaus Häro 2003, distribution Sonetfilm AB) handlar om en svensk-finsk flicka som när hon börjar skolan hamnar i konflikt med sin lärare på grund av sitt hemspråk.
- Bilderboken *Jag vill också börja skolan* av Astrid Lindgren (originalet utgivet på Rabén & Sjögren 1951) handlar om att vilja bli stor och gå i skolan för att lära sig saker.
- Astrid Lindgrens böcker om Emil i Lönneberga handlar också om en buspojke med många idéer och mycket spring i benen. Inte alltid går Emils idéer hem i vuxenvärlden.

Produktionsuppgifter

Nederländerna, 2012

Regi: Anna van der Heide

Manus: Tamara Bos

Producenter: Burny Bos, Evelien Jansen

Foto: Jan Moeskops

Klippning: Michiel Reiswein

Musik: Fons Merkies

I rollerna

Coen van Overdam – Bram

Katja Herbers – mamma

Tjebbo Gerritsma – pappa

Roosmarijn van der Hoek – Kim

Isabelle Smit – Liselott

René Groothof – magister Fisk

Egbert-Jan Weeber – magister Mark

Tekniska uppgifter

Längd: 83 min

Censur: Barntillåten

Svensk premiär: 2013-10-25

Distribution: Folkets Bio, Box 17099, 104 62 Stockholm.

08-545 275 20 info@folketsbio.se

OBS! Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution efter att den slutat visas på ordinarie biografrepertoar. För att lära mer om distribution se www.sfi.se/filmdistribution.

Redaktion: Maria Katerine Larsson & Malena Jansson, Svenska Filminstitutet, 2013